

Koncept důvodové zprávy dekretu presidenta republiky o zřízení Národního kulturního fondu

1. 8. 1945, Praha

Důvodová zpráva měla být průvodním textem připravovaného návrhu dekretu o zřízení Národního kulturního fondu.¹ Jednání o podobě tohoto návrhu se však při projednávání na jednotlivých ministerstvech natolik protáhla, že ho prezident republiky nestihl vydat do vypršení zákonné lhůty pro vydávání dekretů. Tento návrh byl později s určitými změnami schválen Prozatímním Národním shromážděním v květnu následujícího roku jako zákon č. 137/1946 Sb. o Národních kulturních komisích. Autor důvodové zprávy návrhu dekretu Z. Wirth v ní jednak vysvětluje vznik státního kulturního majetku, jednak důvody nutnosti jeho jednotné správy ze strany státu.

Dekret presidenta republiky o zřízení Národního kulturního fondu, osnova

K popudu pana presidenta republiky žádá pan předseda vlády o vypracování osnovy dekretu presidenta republiky o zřízení fondu pro správu uměleckých předmětů movitých i nemovitých ze zajištěného a konfiskovaného majetku.

Republika československá nabyla ve 3 třech etapách velikého majetku nemovitého všeho druhu, půdy zemědělské a lesní, staveb i mobilii:

- 1. Na základě mírové smlouvy s Rakouskem a § 35. zákona záborového z r. 1920 majetek bývalého státu rakouského a bývalé panovnické rodiny habsburské.*
- 2. Při provádění pozemkové reformy v letech 1920 na základě příslušných zákonů půdu převyšující stanovený rozsah a objekty s ní spjaté.*
- 3. Na základě dekretů presidenta republiky z 19. V. 1945 (Sb. 5) a 21. VI. 1945 (Sb. 12) zajištěná a konfiskovaný majetek Němců, Maďarů, zrádců a nepřátel národa českého a slovenského.*

Ve všech těchto případech sledovány byly hlavně cíle sociální (půda bezzemkům a malým zemědělcům), ale mimo to i cíle politické (odstranění Němců a Maďarů z českého prostředí) a morální (spravedlivý trest zrádcům a kolaborantům). V žádném případě však nebyla, jak vysvítá z těchto instrumentů, jimiž se majetek přejímá nebo konfiskuje a

z okolnosti, že ministr školství a osvěty buď není uveden mezi ministry provádějící zákon vůbec, nebo jen s úlohou podřadnou. A přece není možno popřít, že ve všech třech etapách převzatý nebo zkonfiskovaný majetek zahrnuje z veliké části tolik kulturních hodnot a představuje právě v této své skupině takový přínos ke hmotnému kulturnímu majetku státu, že je povinností státní správy, aby tuto skupinu dala do péče resortu, jehož osvětový sektor je speciálně určen k tomu, aby všechny duchovní a kulturní statky státu a národa schraňoval a pěstoval. Osvětové orgány státu snažily se od počátku aspoň v mezích své kompetence usměrňovati správu nově nabytého kulturního majetku státu, který má hlavně charakter přírodní, umělecké nebo historické památky, aby byl chráněn a v dobrém stavu udržován. Pro první dvě etapy podařilo se v zákonných osnovách (v roce 1919 v § 11. zákona o zabránění poz[emkového] majetku, v roce 1920 v § 20. zákona přidělového, v § 33. Zákona náhradového, v § 2. zákona o hospodaření na zabraném majetku a v roce 1924 v § 27 zákona o zrušení svěřenectví) vybudovati podklad pro tyto snahy, docílití vložení určitých povinností a závazků novým nabyvatelům půdy nebo objektů s ní souvisejících do přidělových listin a tím i dáti budoucí praktické památkové péči o ně zákonnou oporu. Dobrý výsledek této akce umožnila nejen dobrá organizace státního pozemkového úřadu, ale i racionální [!] provádění pozemkové reformy. Třetí etapa, nyní se rozvíjející neměla od počátku těchto výhod ukázněného a organizovaného řízení. Konečná dispozice na základě obou dekretů, sčítání majetku [do dekretu] je mařena a předbývána překotnými zásahy nejružnějších činitelů, státních resortů, Národních rad, úřadů i jednotlivých úředníků, institucí, korporací a organizací. Místo jediného přípustného opatření, které dekret ve všech případech vyžaduje od veřejných orgánů, totiž zajištění konfiskovaných objektů národní správou a zjištění nároků na ně, jsou tyto objekty přidělovány, jejich součásti přesunovány, ba i ničeny a zcizovány. Souběžně s těmito neoprávněnými zásahy domácích činitelů trpí konfiskovaný majetek od počátku pronikavé škody násilnými činy vojenských oddílů, na československém území detachovaných [!], čímž byla veliká část významných stavebních objektů zbavena svého inventáře. Tyto nezdravé zjevy nedají se odstraniti než dokonalou a rychlou evidencí všech do dekretů zahrnutých objektů, jejich odbornou klasifikací, soustředěním [akce] spravedlivých nároků na státní majetek a zkoumáním jich pod jedním zorným úhlem a konečně přidělením objektů novým majitelům na základě vzájemného poměru významu objektu ke schopnosti nabyvatele k jeho řádnému udržování a kulturnímu využití. První evidenci a zajištění objektů do rámce obou dekretů spadajících provedli členové zemského sekretariátu [.....a]skupiny [.....] Mimo to v Praze a větších obcích zajištěny významné předměty ceny historické nebo umělecké uložením v místních museích, knihovnách a vědeckých

ústavech. Jako první opatření k provedení těchto nezbytných celkových úkolů nové pozemkové reformy a osidlování byla pak zřízena dohodou ministrů zemědělství a školství a [...] meziministerská komise, která souběžně s přidělováním půdy a osidlováním zkoumá konkrétní případy akce a podává návrh na přidělení objektů kulturně cenných vhodným účelům a subjektům.

Teprve však iniciativou [!] pana presidenta republiky dává se však nyní této činnosti ještě racionálnější [!] podklad zřízením zvláštního Národního kult[urního] fondu ke správě všech předmětů kulturní hodnoty, kterých stát ve všech 3 etapách, vpředu zmíněných, nabyt, umožní teprve úplnou a dokonalou organisaci péče o tyto objekty a hlavně jejich správné využití ve prospěch státu. Hmotná i ideová cena těchto objektů zavazuje státní správu, aby nebyly způsobem nesprávným a jen náhodným využity ba zneužity, ale naopak ve veřejnosti podle své hodnoty. Tento účel sleduje navržená osnova dekretu prez[identa] rep[ubliky] o Nár[odním] kult[urním] fondu zde přiložená. Provedení dekretu předpokládá ještě statut N[árodního] kult[urního] fondu a organizační úřad pro [je..] činnost jeho správ[ního] výboru.

Osnova dekretu byla již zkoumána po formální stránce legislativním referentem min[isterstva] vnitra a shledána vyhovující. Pro urychlení připomínkového řízení s ústav[ními] úřady navrhuje se provádět řízení ústní za přítomnosti zástupců zúčast[něných] min[isterstev] vnitra, financí a dopravy a technické práce a potom hned se předloží osnova úřadu předsedy vlády za současného získání jejích spisů a průvodního dopisu všem ústředním úřadům.

ÚDU AV ČR, Praha, OD, fond NKK, dodatky, kart. XXIII.; koncept, rukopis Z. Wirtha s vlastnoručním podpisem

a. Přepsáno dle originálu, patrně část určená k pozdějšímu doplnění.

1. Národní kulturní fond, první varianta názvu Národní kulturní komise.